

בארות המים

בדין לכם ביו"ט ראשון

תניא רבי אליעזר אומר כשם שאין אדם יואל ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג זלוולבו של חזירו דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים משלכם כך אין אדם יואל ידי חובתו בסוכתו של חזירו דכתיב חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים משלך וחכמים אומרים אף על פי שאמרו אין אדם יואל ידי חובתו ביום טוב הראשון זלוולבו של חזירו אצל יואל ידי חובתו בסוכתו של חזירו כו', הנה בספרי (ראה סי' קמ) איתא רבי אליעזר אומר כשם שאין אדם יואל ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג זלוולבו של חזירו כך אין אדם יואל ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בסוכתו של חזירו שנאמר תעשה לך כו', וכ"ה זרי"ף בסוגין, ויעוין בדק"ס דכ"ן הגירסא בשני כתי"י של הגמרא בסוגין יעוין שם, וכן העתיקו הבה"ג (עמ' קנח) והאור זרוע (סי' שז) ובמחזור ויטרי (סי' שנה) ובסמ"ק מזוריק (סי' זצ) ובשבלי הלקט (בנדמ"ח סי' שמו).

ובן נראה מלשון הר"ן וחכמים אומרים אף על פי שאמרו שאין אדם יואל י"ח ביום טוב הראשון של חג זלוולבו של חזירו אצל יואל אדם ידי חובתו ביום טוב הראשון בסוכתו של חזירו, וכן הוא בספר המאורות בסוגין יואל אדם ידי חובתו ביום הראשון של חג בסוכתו של חזירו [ולא העתיקו להדיא לשון ר"א, אך נראה לכאן דגרסי כנ"ל] וכן משמעות המגיד משנה (פ"ה מסוכה הכ"ה) קי"ל כרבנן שאפילו ביום טוב ראשון אדם יואל ידי חובתו בסוכת חזירו ואינו דומה לזלוולב עכ"ל.

והאחרו' הביאו דברי הרי"ף וז"ל דהגיה בדבריו, אך ודאי תמוה להגיה בכל הנך דוכתי, ויעוין בערוך לנר וזרש"ש בסוגין.

ולקמן בסמוך מעשה רבי אליעזר ששבת בגליל העליון בסוכתו של יוחנן ברבי אלעאי בקיסרי ואמרילה בקיסריון והגיע חמה לסוכה אמר לו מהו שאפרוש עליה קדין כו' הפשיל רבי אליעזר טליתו לאחוריו ויאל לא מפני שהפליגו בדברים אלא מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו לעולם ופרכי' היכי

עזיד הכי והאמר רבי אליעזר אין יואלין מסוכה לסוכה כו', ותמהו האחרו' דאמאי לא פרכי' נמי דלרבי אליעזר אין יואלין בסוכה שאולה, אולם לגירסת כל הנך ראשונים ניחא היטב, דהך דינא הוי דוקא ביום טוב ראשון [ובאמת דאף לגירסא דידן מצינן לפרושי דקאי רק על יום טוב ראשון, דהא רבי אליעזר קאמר כשם שאין אדם יואל ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג זלוולבו של חזירו כך אין אדם יואל בסוכתו של חזירו, ויש לפרש דקאי על היום הראשון דומיא דלולב].

אולם הדברים נריכים ביאור בתרתי, חדא דכיון דקרא סתמא כתיב, מהיכ"ת לאיפלוגי ביום יום טוב הראשון לשאר ימים, ועוד מהו גדר החילוק בין היום הראשון לשאר הימים.

והנה בריש פרק לולב הגזול (כט ז) תנן לולב הגזול והיבש פסול כו' ובגמ' קא פסיק ותני לא שנא ביום טוב ראשון ולא שנא ביום טוב שני בשלמא יבש הדר דענין וליכא אלא גזול בשלמא יום טוב ראשון דכתיב לכם משלכם אלא ביום טוב שני אמאי לא כו', ושיטת הרמב"ן (במלחמות וזהו' לולב) והריטב"א (שם) דאף במקדש זלוולב ניטל כל שבעה מדאורייתא מ"מ יואל אדם זלוולבו של חזירו, וליכא דין לכם אלא דדין לולב בגזולין, וז"ל הרמב"ן (במלחמות) דבר מפורש הוא בגמ' ובמשנה שהלולב ניטל מן התורה שבעה במקדש ובמדינה יום אחד וזיום הראשון דענין לכם ובשני אפי' במקדש יואל הוא זלוולבו של חזירו ומתני' מרישא דפרקא זלוולב של תורה נשנית כולה עד סופה דקמני תקנתו של רבן יוחנן בן זכאי כו' עכ"ל, ויעו"ש בריטב"א דביאר דהכי משמע לחכמים דדין לכם קאי רק על יום הראשון יעו"ש.

ובגדר הדברים היה נראה, דבמלות לולב שבמקדש, ע"כ יסוד הדין לא הוי חובת גזרא, אלא הוי מדיני המקדש [ואף דודאי מוטל החיוב צפועל על האדם, אך מ"מ יסוד הדין דבעינן דתקיים נטילת לולב במקדש, וכעין דין זינית חובת טלית (ע' מנחות מא א)] דאי הוי חובת גזרא, אמאי אין מלוותה אלא במקדש, וכיון דהוי מדיני המקדש ולא הוי חובת גזרא, יש לומר דל"ש להצריך לכם^א.

^א ולבאורה לפ"ז היה נראה פשוט, דאף ביום הראשון, מ"מ במקדש איכא מנחה אף בשאול, ואי לית ליה אלא שאול ביום הראשון במקדש, מחויב ליעלו, ונפיק בזה עכ"פ דין לולב שבמקדש, אך בלשון הריטב"א נראה לכאורה לא כן וז"ל לפי שאמר הכתוב ולקחתם לכם דרשו חז"ל למעוטה לולב שאינו שלו, ומ"מ אין זה נוהג אלא יום ראשון ואפילו במקדש כדכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון והאי לכם שאינו אלא ביום הראשון אכולה קרא קאי ואפילו במקדש כו' והא דאמרינן דלא בעינן לכם משלכם אפילו במקדש אלא יום ראשון כדאיתא בגמרא כו' לפי שמנחת לכם אינו חומר בגופן של

אכילה בסוכה, דעי"ז קוצע דירתו בסוכה לכל שבעת הימים, וי"ל דזהו גדר מיעוטא דסוכה שאולה, דחסר בזה בקביעות הדירה.

ונראה לדון להוסיף, דכבר נתבאר לעיל די"ל דתרי דיני איכא, דמלבד המנוה לקצוע דירתו בסוכה לכל שבעת הימים, איכא מנוה דכל מעשה דירה דעביד דיעשו בסוכה, ויש לומר דהנך תרי דיני ילפי' מתרי קראי, דהנה בפרשת אמור (כג מז) כתיב 'בסכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכות', ובפרשת ראה (טו יג) כתיב 'חג הסכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך', ויש לומר דבהך קרא ד'חג הסכות תעשה לך שבעת ימים' נאמרה המנוה לקצוע דירתו בסוכה לשבעת הימים, ובה ילפי' מקרא ד'תעשה לך' דבעינן דוקא סוכה דידיה, אך לזה סגי דיאכל כליל ראשון בסוכה דידיה, אך בקרא ד'בסכות תשבו שבעת ימים' נתחדשה מנוה נוספת, דכל מעשה דירה יעשה בסוכה, ובה ליכא דין לכס, ומודה רבי אליעזר דנפיק אף בשאולה [ואף אילא הדר ביה ר"א ומנריך י"ד סעודות בסוכה מקרא ד'בסכות תשבו' כעין דירה מה דירה אחת ביום ואחת כליל כו', מ"מ י"ל דהך דינא יסודו בחיוב למעבד מעשה דירה בסוכה, ולא בקביעות דירתו בסוכה (ויעוין בד' ה"פ דלעיל)].

ולשיטת הנך ראשונים דאף גבי לולב אשכחנא חילוק בדאורייתא בין יום ראשון לשאר ימים לענין דין לכס, ניהא טפי הך גירסא, דאף גבי סוכה מפלגינן בין יום הראשון לשאר ימים, אך אכתי גדר הדברים נריך ביאור.

ויעוין בצפנת פענח (השלמה ד"ב ע"א) דכתב וז"ל עיקר סוכה נריך לקצוע כליל א' לז' וכ"כ בזה בח"א מ"ש רבינו צפיה"מ ספ"ב דסוכה דרק בתחילת הסכות הוא גשמים סימן רע והא דאמרין בריש תענית דכל שבעה כן זה רק לר"א לשיטתיה דס"ל כל שבעה חובה, ובאמת בספרי פ' ראה פסקא ק"מ וכן גרס הרי"ף וז"ל בפ"ב דסוכה דר"א דפוסל שאולה זה רק כלילה הראשונה כו' עכ"ל [נ"ב יתכן דכוונתו, דהא מסקינן לעיל (ע"א) דהדר ביה רבי אליעזר ולא מנריך י"ד סעודות בסוכה (ולרש"י לא מנריך כלל י"ד סעודות ולתוס' עכ"פ לא בעי סוכה) ונתבאר לעיל דסוגיא דיומא (עט ז) פליגא דלא הדר ביה רבי אליעזר, וא"כ יש לומר דסוגיא דתענית כסוגיא דיומא דלא הדר ביה, אך הספרי אזיל דהדר ביה, וא"כ לא מנריך ר"א לכס אלא כלילה הראשון].

וביאור הדברים, דיסוד מנוה סוכה לקצוע דירתו בסוכה לכל שבעת הימים, ומהאי טעמא כלילה הראשון איכא חיוב

ארבעת מינין אלא שהחמיר הכתוב ביום הראשון כמו שהחמיר בצניית וסוכה דכתיב ועשו להם משלהם תעשה לך משלך לא למדו ממנו לשאר ימים, שהרי היום הראשון חמור משאר ימים שהוא נוהג בגבולין מן התורה, ולפיכך אין לנו להחמיר בענין זה שאמר לכס ביום הראשון שיהא נוהג בשאר ימים כמו ביום הראשון עכ"ל (ולא משמע דכוונתו רק לאפוקי דלא נימא דנטיילת שאלו במקדש מהניא כמו נטיילת לולב דידיה בגבולין וס"ד דנטיילת שאלו במקדש נפיק אף ידי חובת מנוה דגבולין).